

BÍRÓSÁGI RAJZOLÓK A TÁRGYALÓTEREMBEN

BÓDINÉ BELIZNAI KINGA

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

BÓDINÉ DR. BELIZNAI KINGA

AZ ELTE MAGYAR ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKÉNEK TANSZÉKVEZETŐ

HABILITÁLT EGYETEMI DOCENSE

BELIZNAI.KINGA@AJK.ELTE.HU

2022. szeptember 19.

Miután 1932-ben elrabolták, majd holtan találták Charles Lindbergh amerikai pilóta húsz hónapos fiúgyermekét, a bűncselekmény elkövetésével vádolt és bíróság elé állított Bruno Hauptmann mindenhol követtek a kamerák. 1935-ben az ügy tárgyalása során rengeteg fotós tolongott a tárgyalóteremben, és a rejtett kamerákkal készített filmfelvételek a vidéki mozik filmhíradóiba is bekerültek. A túlzott médiafelhajtást ellenző Amerikai Ügyvédi Kamara a tárgyalást követően elérte, hogy a sajtófotósok és villogó fények jó ideig távol maradni kényszerültek a tárgyalótermektől. A tilalom bekerült a bírósági etikai szabályok közé (*Canons of Judicial Ethics*).

Amikor 1964 februárjában megkezdődött Jack Ruby, Lee Harvey Oswald gyilkosának tárgyalása, a CBS News egészen új, alternatív megoldást talált tudósításaihoz, egy illusztrátort, Howard Brodriet szerződtette, hogy lerajzolja a tárgyalóteremben történeteket. A közvélemény tájékoztatását szolgáló részletes,

szemléltető rajzok készítése a 17. századig nyúlik vissza, az első drámai illusztrációk 1692-ben készültek a salemi boszorkányperről.¹

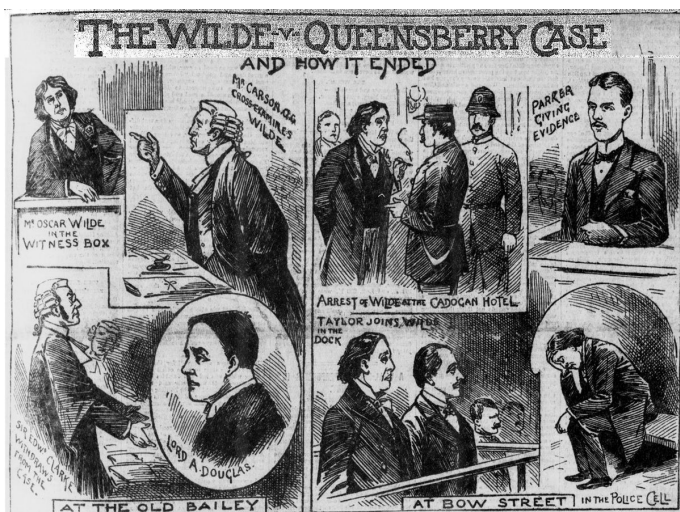
A 19. század jeles bírósági rajzolói közé tartozott a francia karikaturista, Honoré Daumier, aki litográfiáin a korabeli bírókat, ügyvédek és más igazságügyi tisztségviselőket ábrázolta.² A kezdeteket jelzi a londoni kiadású *Illustrated Police News, Law Courts and Weekly Record* is, amely a bírósági híreket gazdag képanyaggal színesítve adta olvasói kezébe.³ Az Oscar Wilde ellen, 1895-ben „súlyos szemérmertlenség” miatt indított perben az íróról és a per kulcsfiguráiról szintén számos rajz készült. A bírósági tárgyalások papírral és ceruzával történő megörökítésének azonban 1925-ben, a Criminal Justice Act-nek köszönhetően vége szakadt Nagy-Britanniában. A törvény értelmében ugyanis tilos volt a tárgyalóteremben akár fényképet, akár rajzot készíteni.

A bírósági rajzolókat azonban nem tűntek el nyomtalanul, mivel azt követően nem a tárgyalóteremben, hanem azon kívül dolgoztak. A hallgatóság soraiban ülve minden apró részletet megfigyeltek, a peres felek arcvonásaitól testtartásukon át nyakkendőjük színéig, és a rajzokat ezután készítették el, immár a bíróság falain kívül. És az Egyesült Királyságban csak közel 90 év elteltével, 2013-ban engedtek be ismét bírósági rajzolókat a Supreme Court fellebbviteli tárgyalására.

Amerikában az 1970-es évektől kezdve mind több állam döntött úgy, hogy a korábbi szigorú szabályokon lazítva, ugyan korlátozásokkal, de a hírcsatornák kamerái átléphetik a tárgyalóterem küszöbét. A fordulópontot a feleségének meggyilkolásával vádolt O. J. Simpson büntetőpere jelentette 1994-ben. A vád és a védelem átláthatósági kérelmének eleget téve, a bíróság elnöke, Lance A. Ito beengedte a televíziós kamerákat a tárgyalóterembe.⁴ A bírósági rajzolókat ezt a lépést a szakma „hattyúdalanak” hitték, ám tévedtek. Az elnöklő bíró döntése ugyanis visszafelé sült el. A tárgyalás tekintélye szinte teljesen odaveszett, és a nagyobb szenzáció reményében a tanúk közül néhányan teljesen más vallomást tettek a tárgyaláson, mint az előzetes meghallgatás során, az ügyvédek némelyike pedig inkább a kamerákat igyekezett lenyűgözni, és védőbeszédét a legjobb kameraszögben előadni.

Az 1990-es évek második felétől ugyan 47 állam tárgyalótermébe bebocsátást kaphattak a hírcsatornák, de csak bírói mérlegelés nyomán. Ennek szabályait az erre vonatkozó szövetségi irányelvek tartalmazzák (*Federal policy on allowing cameras in the courtroom*).

A CBS News újításának köszönhetően a bírósági rajzolók mindenütt jelen voltak és vannak az amerikai tárgyalóteremben, ahová a fényképezőgépet nem engedik be. Ahhoz, hogy valakiből a szakma sokat foglalkoztatott tagja legyen, nem elegendő a tehetség, szükség van pontosságra, jó megfigyelőképességre és gyorsaságra, hogy a lehető legjobb pillanatot elkapva örökíthessék meg a tárgyalótermi eseményeket. A munkakörülmények ugyanakkor nem mindig a legkedvezőbbek, hiszen előfordul, hogy a bírósági rajzolónak már csak egy oszlop mögött marad hely, vagy olyan messze ül a bírói pulpitustól, hogy távcsőre van szüksége ahhoz, hogy jól lásson, vagy éppen arra kényszerül, hogy lábujjhegyen állva rajzoljon. A kihívás pedig óriási, hiszen a hírcsatornák folyamatosan kérik az illusztrációkat bírósági tudósításaikhoz. A rajzolók így néha versenyezni kényszerülnek a fotósokkal, hiszen nem egyszer a tárgyalást vezető bíró a hírcsatornák kameráit és fényképezőgépeit is beengedi a tárgyalóterembe.

bíróságokon készülhetnek fényképek, lehetőség van az ott történtek kép- és hangrögzítésére. Az elnöklő bíró mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy beengedi-e vagy sem a TV-kamerákat a tárgyalóterembe, hozzájárul-e a bírósági tárgyalás médiaközvetítéséhez.⁶ A közvetítésre azonban csak a tanúk és az esküdtek személyiségi jogainak sérelme nélkül kerülhet sor.

A szabályozás fontosságát hangsúlyozta Chuck Grassley szenátor, a törvényjavaslat egyik benyújtója. Kiemelte, hogy a szövetségi bíróságok az igazságszolgáltatás és a jogviták tisztességes rendezésének helyszínei, ahol olyan döntések születnek, amelyek sok esetben generációkon átívelve befolyással bírhatnak az amerikaiak életére. Sok

amerikaiainak azonban talán sosem lesz lehetősége arra, hogy belépjen egy tárgyalóterembe és tanúja legyen egy bírósági tárgyalásnak. Véleménye szerint az amerikai igazságszolgáltatás „az amerikai demokrácia ékköve, de a technológia fejlődésével párhuzamosan az átláthatóságnak is szintet kell lépnie.⁷

Bár mára, ugyan különböző megkötésekkel, de valamennyi amerikai állam bírósági tárgyalótermében jelen lehetnek a TV-csatornák, a bírósági rajzolóknak továbbra is van munkája, hiszen az elnöklő bíró diskrecionális jogkörében bármikor kitalhatja a kamerákat a tárgyalóteremből.

A szakma elismertségét mutatja, hogy 2017-ben a washingtoni Kongresszusi Könyvtár Drawing Justice: The Art of Courtroom Illustration [www.loc.gov/exhibitions/drawing-justice-courtroom-illustrations/about-this-exhibition/] címmel kiállítást rendezett az elmúlt évtizedek legjobb bírósági illusztrációiból.

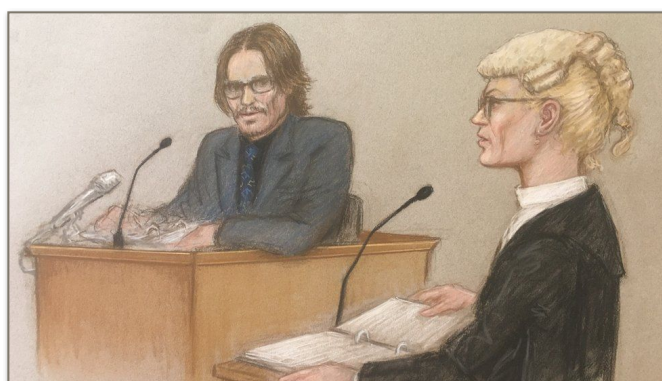
És egy érdekesség: Harvey Keitel amerikai színész, akit olyan filmekből ismerhetünk, mint a Kutyaszorítóban, A nemzet aránya vagy éppen Az ír, éveken át bírósági rajzolóként dolgozott.

Hivatkozások:

- ¹ FROST, Natasha: The Dying Art of Courtroom Illustration. *Atlas Obscura*, August 23, 2017. www.atlasobscura.com/articles/courtroom-artist-history-legal-illustration 2022.09.18.
- ² Rakewell. Drawn with conviction – a brief history of courtroom art. *Apollo – The International Art Magazine*, December 18, 2021. www.apollo-magazine.com/courtroom-sketch-art/ 2022.09.18.
- ³ FROST 2017.
- ⁴ Margolick, David: Judge in Simpson Trial Allows TV Camera in Courtroom. *New York Times*, November 8, 1994. www.nytimes.com/1994/11/08/us/judge-in-simpson-trial-allows-tv-camera-in-courtroom.html 2022.09.18.
- ⁵ A törvényjavaslat elnevezése Louis D. Brandeis (1856-1941) egykori legfelsőbb bírósági bíró megjegyzésére utal, miszerint „a napfény a legjobb fertőtlenítőszer” a rossz cselekedetekre.
- ⁶ A törvény teljes szövegét lásd www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/818/text 2022.09.18.
- ⁷ Grassley, Klobuchar Reinroduce Bipartisan Bill to Allow Cameras in Federal Courts. Committee on the Judiciary, March 19, 2021. www.judiciary.senate.gov/press/rep/releases/grassley-klobuchar-reintroduce-bipartisan-bill-to-allow-cameras-in-federal-courts 2022.09.18.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Oscar Wilde tárgyalása 1895-ben www.atlasobscura.com/articles/courtroom-artist-history-legal-illustration 2022.09.18.
2. oldal, felül: Honoré Daumier: A védő (Le défenseur), National Gallery of Art, Washington D. C. www.apollo-magazine.com/courtroom-sketch-art/ 2022.09.18.
2. oldal, középen: Johnny Depp és Sasha Wass QC a tárgyalóteremben (2020). Julia Quenzler rajza. www.bbc.com/news/entertainment-arts-54506759 2022.09.18.

A Sunshine in the Courtroom Act 2021⁵ értelmében a törvényben meghatározott feltételekkel a szövetségi

A cikkekben feltüntetett állítások a szerző saját véleményét képezik. A blogon megjelent művek utánközlése csak a szerző és a szerkesztőbizottság engedélyével lehetséges. Ennek megszegése jogi felelősségvonalat eredményez. Erre, a blogon megjelent írásra a következőképp lehet hivatkozni: Bódiné Beliznai Kinga: Bírósági rajzolók a tárgyalóteremben. In: **JOG.történet**. Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja. 2022. szeptember 19. mtajogtortenet.elte.hu/blog/beliznai-kinga-birosagi-rajzolok